

tralnej nad otaczającymi ją kopułkami wyrażała bowiem znakomicie prymat papieża nad patriarchami Kościoła Wschodniego⁴⁴.

Wiek XVIII zaowocował wielkim rozwojem kultu bł. Jozafata w koronnych diecezjach kościoła unickiego, a zwłaszcza w tamtejszych klasztorach bazylianskich⁴⁵. Jest niemal pewne, że tekst Suszy był znany zarówno Atanazemu Szeptyckiemu, jak i duchownym należącym do elity Kościoła unickiego, którzy byli z reguły członkami Zakonu Św. Bazylego, lub zostali wykształceni w kolegiach i seminariach prowadzonych przez tę wspólnotę⁴⁶. Możemy więc chyba przypuszczać, że biskup lwowski postrzegał pięciokopułowe zasklepienie środkowej części katedry świętojurskiej jako rozwiązanie charakterystyczne dla tradycyjnej architektury Kościoła Wschodniego, a zarazem odpowiadające wymogom eklezjologii unickiej⁴⁷. Wydaje się też, że taka interpretacja owego rozwiązania była zrozumiała przynajmniej dla najlepiej wykształconych duchownych unickich.

****

Na projekcie katedry Św. Jura z Ukraińskiego Muzeum Narodowego (il. 10), znajdujemy jeszcze jeden motyw bliski tradycji sztuki prawosławnej. Oprócz zespołu pięciu kopuł zasklepiających centralną część tej świątyni planowano początkowo wzniesić także kopuły nad nawą i nad sanktuarium. Kopuły te miały być wprawdzie ukryte w mansardowych dachach, ale z pewnością odegrałyby znaczną rolę w ukształtowaniu przestrzennym wnętrza świątyni, podkreślając jego podział na trzy wyraźnie czytelne na człony. Takie rozwiązanie, wywodzące się ze średniowiecznej architektury cerkiewnej Mołdawii⁴⁸, pojawiło się na ziemiach ruskich Korony w starszej Cerkwi Wołoskiej we Lwowie, ufundowanej przez hospodara mołdawskiego Arseniusza Lupula w r. 1559⁴⁹. Sekwencję trzech kopuł wkomponowano także w złożony układ przestrzenny znacznie okazalszej cerkwi wzniesionej na tym miejscu przez Pawła Dominiego, Wojciecha Kapinosa i Ambrożego Przychylnego w latach 1591–1629 (il. 11)⁵⁰. Rozwiązanie to zastosowano również w r. 1648 w cerkwi Ławy Poczajowskiej, która była najważniejszym prawosławnym sanktuarium maryjnym na

⁴⁴ Zob. S. Obirek, *Teologiczne podstawy pojęcia jedności w dziele ks. Piotra Skargi „O jedności Kościoła Bożego”*, [w:] *Unia brzeska. Geneza, dzieje i konsekwencje w kulturze narodów słowiańskich*, red. R. Łużny, F. Ziejka, A. Kępiński, Kraków 1994, s. 184–198.

⁴⁵ D.E. Wysochansky, *St. Josaphat Kuntsevych. Apostle of Church Unity*, Detroit 1987, s. 281–283.

⁴⁶ J. Kania, *Unickie seminarium diecezjalne w Chełmie w latach 1759–1833*, Lublin 1993, s. 58–60.

⁴⁷ Nie można wykluczyć, że kontrast pomiędzy skalą centralnej kopuły katedry i skromnymi rozmiarami czterech kopulek został świadomie wykorzystany dla wyeksponowania zasadniczej różnicy pomiędzy władzą pasterską papieża, prawowiernego namiestnika Chrystusa na Ziemi i pozycją patriarchów, którzy byli „tylko” bezpośrednimi sukcesorami apostołów, a nadto – z punktu widzenia katolików – odstąpili od jedności z Kościołem Powszechnym. Weryfikacja takiej hipotezy jest jednak niemożliwa w świetnie znanych nam materiałów źródłowych dotyczących „fabryki” świętojurskiej.

⁴⁸ Zob. zwłaszcza M. Voitec-Dordea, *Reflexe gotice în arhitectura Moldavei*, Bucuresti 1976, *passim*.

⁴⁹ И. Шараневичь, *Исторический очерк о ставропигийской церкви Успения Пресв. Богородицы во Львові*, [w:] *Юбилейное издание въ память 300-летияго основанія Ставропигийского Братства*, Львів 1886, s. 8–10, tabl. XIII; T. Mańkowski, *Dawny Lwów, jego sztuka i kultura artystyczna*, Londyn 1974, s. 102, il. 5.

⁵⁰ Шараневичь, *op. cit.*, s. 11–16; M. Karpowicz, *Uwagi o genezie form i oddziaływaniu Cerkwi Wołoskiej we Lwowie*, „Ikonotheka”, 13, 1998, s. 169–186.